

2

EXPLICANDAE
PYOGENESES
PERICVLVM

*****

ORDINIS MEDICI INDVLTIV
D. OCTOBRIS CIOICCLXXXVIII.
DOCTORIS MEDICI ET CHIRVVGICI
DIGNITATEM RITE CAPESSVRVS
PVBLICAE DISCEPTATIONI
OFFERT
SAMVEL THEOPHILVS FICKER,
LIGNICENSIS SILESIVS.

TRAIECTI AD VIADRVM,
R TYPOGRAPHEO APITZIANO.

EXPLICANDA
PYOGNESES
TERRIVM

*****
ORDINIS MEDICI INDVITV
P OCTOBRE ANNO MDCCCXXXIII
DOCTORIS MEDICI ET CHIRURGI
HONORATISSIMI RITE CARISSIMVS
SAMUEL THOMPSON TICKER

PROFECTI AD FABRIVM
E TYPOGRAPHICO ALTISSIMO

VIRIS
ILLVSTRI, EXCELLENTISSIMIS
CONSVLTISSIMIS AMPLISSIMIS

REI PVBLICAE LIGNICENSIS

DIRECTORI
CONSVLIBVS

SYNDICO

CAMERARIO

ET

SENATORIBVS

PATRIAE PATRIBVS

SVISQVE FAVORIBVS

ATQVE PATRONIS

AETERNVM VENERANDIS

PERICVLVM
HOC ACADEMICVM
TANQVAM
VITAE INTER STVDIA
MEDICA ET PHILOSOPHICA
RITE PERACTAE
TESTIMONIUM

OFFICIOSE OFFERT
AVCTOR
SAMVEL THEOPHILVS FICKER.

PROOEMIUM.

Inter tam varia, immo fere innumera animalis oeconomiae molimina, quae tam ad restaurandum aequilibrium virium corporis humani sublatum, quam reficiendam iacturam atque profligendam labem totius machinae spectant, haud dubie etiam pyogenia non vltimum occupat locum, quum eius in plurimis fere morbis, et chirurgicis externis, et internis, tanta sit efficacitas, vt experientiae ac observationibus indubitatis superstrueta theoria iure meritoque optanda fit. Iam dudum hancce materiam versavi animo, et iam dudum, quo causas effectusque huius laticis intelligerem, illustrissimorum aucto-

---

rum arbitria consului. At semper ingratae operae incumbens cognoui, theorias, quaecunque etiam sint, ad hoc naturae negotium adumbrandum excogitatas, vix ac ne vix quidem rem illustrasse, diligentiori disquisitione dignam. Dum vero sic in dubio verfabar, et totius morbi progressum phaenomenaque in eius decursu obuia perpendens, quaeque ad corporis salutem, et quae ad eius ruinam, bona vel mala inde proficiscuntur, colligebam, animum subiit cogitatio, haud inutilem fore laborem, si, quoad possem, periculum pyogeneseos explicandae susciperem. Et hoc pacto huncce libellum conscripsi, quem, vt benigne diiudicetis, lectores beneuoli! vestro iudicio submittere liceat. Neque feror illa tam vana arrogantia, qua naturae arcana penitus reuelasse se iactant mortales; multo vero magis de ingenii viribus minus confidens, effati nunquam immemor ero:

— — in magnis et voluisse sat est!

---

§. I

§. I.

Praemonenda.

Ad illam inflammationis theoriam, quae sanguinis in extremos arteriarum ramulos, circuitu a motu cordis accelerato, propulsionem, indeque stasim enatam sistit, diu celeberrimorum auctorum BOERHAAVII atque HOFFMANNI vestigia prementes, confugerant medici: quorum alter *a)* vltimorum modo arteriosorum ramulorum, quos dicunt lymphaticos, sinxit obstipationem; alter *b)* vero illi spasticam vicinarum partium constrictionem adiunxit. Verum enim vero haud ita multo post *Cel. ROBERTVS WHYTT c)* inflammationis theoriam a vix dicta sane diuersam construxit, atque demonstrauit, inflammationem topicam ex lentore circuitus sanguinis vel eius infarctu oriri non posse, multo magis morbi causam ab aucto minorum arteriolarum motu, quem dixit, oscillatorio esse repetendam. Quae, ni egregie fallor, naturae morbi nostri magis consentanea explicandi methodo via ad perspicacissimam illam, quam *cel. van den BOSCH d)* efformauit, paucis-

- a)* Vid. HERMANNI BOERH. *Aphorism. de cogn. et cur. morb.* 371.
b) FRIDR. HOFFM. *Syst. rat.* T. III. Sect. I. Cap. 4. §. 12.
c) Vid. eiusd. *Physiological essays* Diss. I. p. 35. sqq. WHYTT *Works* p. 223. sqq.
d) In *iber. practisch. Versuch über die Entzündungen.* Münster 1786.

cisque annis ante cum publico communicavit, aperiebatur, quaeque nos amplius dubitare non finit, quin idem, in reperiendis pathematum causis erendisque eorum vicissitudinibus iam dudum praeclarus, etiam hac in re haud infelix fuerit, inflammationis causam, quam dicunt continentem pathologi, luculentissimis confirmandi exemplis, ita ut iam extra omnem dubitationis aleam propemodum posita sit.

§. II.

Pyogeneseos theoriae variae.

Omnibus vero, quae circa inflammationis topicae naturam acta sunt, rite perpensis, facile sequitur: ut theoriae pyogeneseos haecenus usitatae aequae, ac illae, quae inflammationis essentiae determinandae gratia erant constitutae, emendationem requirant summe necessariam: quum plerique medicorum in omni fere morbo, qui tumoris speciem refert, augurarentur obstructionem, sanguinisque vel aliorum humorum serosae indolis lentorem ubique prehenderent; ita, ut etiam in nostra causa humorum fingerent infarctus, e quorum fermentatione, (qualem vero, praeter illum putrefactionis motum internum, qui organicarum partium vincula soluit, in corporis humani statu sano, experientia teste, probare non possumus,) materiam, pus nimirum, gigni perhibent. Sic cel. IO. ZACHARIAS PLATNERVS *e*) sanguinem inflammatae partis arteriolis diffur-

e) Confer Ioh. Zach. Platner's Einleitung in die Wundarznei. Erster Theil.

rumpere, indeque in celluloso contextu stipatum, nisi vna cum morbo discutiatur tumor, cum aliis liquidis, quae parti laesae priua sunt, pinguedineque animali misceri constituit; qua mixtione humor enatus abiret in pus, quod calore intensiori eam nancisceretur spissitudinem, quae laudabili propria sit. Neque defuerunt, e quorum sententia pyogeniam inter et corruptionem putredinosam discrimen fere nullum exstare putes f). Nihilo secius vero recentiores medici solidorum vires minus negligunt, nec amplius dubitant, quin ramificationibus arteriarum lymphaticis infit vis, quae tam diu impugnata ad sanguinis circuitum promouendum nullius momenti esse videbatur; licet etiam hi illam vetustiore stagnationis opinionem nequaquam penitus respuant, atque adeo, vt puris coctionem eo facilius explicarent, temperare sibi non possint, quin et fermentatio motu huic naturae opus esse sibi persuadeant. Quibus ill. MACBRIDIVS g) annumerandus est: quippe qui in institutionibus suis theoriae ac praxeos medicae breuiter declarat, humores per arteriolarum poros eorumque oscula effundi in telam cellulosam, quae illis interiacet, qui fermentatione subinde nata in materiam istam mutantur, quam dicunt purulentam. Pari etiam modo praeclarus senex GVILIELMVS

CYLLI-

f) Confer LVDWIGII institutiones chirurgiae §. 92. seqq.

g) Vid. DAVID MACBRIDE Systematische Einleitung in die theoret. und praktische Arzneikunst. Erster Theil p. 260. et seq.

B

CULLENVS *h*) puris originem huic causſae tribuit, eiusque rudimenta praeprimis serosae sanguinis parti deberi, ex ill. auctorum, PRINGLIJ nimirum aequae ac GABERI obſervationibus conſtare, exiſtimavit. Alios vero, qui paucis modo mutatis eadem ratione ſibiſmet ipsis exornarunt theorias, nos autem propoſiti novas condendi coniecturas immunes facere nequeunt, ſilentio praetermittamus.

§. III.

III. HAENII theoriae, de pyogenesi spontanea expositio brevis.

Verum enim vero inter medicorum principes hippocraticus legiſlator, ANTONIVS de HAEN, mira ſagacitate haud exigui ſane momenti hypotheſin finxit. Etenim ex phaenomenis, quae offerunt inflammationum ſuppurationisque decurſus, a ſe ipſo atque aliis notatis, tantum conſtare ſibi perſuaſit, quantum ſufficeret ex ſpontanea corporis humani diſpoſitione diatheſique ſanguinis ſic dicta, ſine vlla praegreſſa inflammatione topica, luculentiffime demonſtrandi puris originem. Quam hypotheſin infra aliquanto prolixiorem in medium proferre, ſimulque, quibus innititur, argumenta, ea, qua par eſt, attentione diligenter expendere placebit. In eiſmodi autem diſquiſitione longe abſit a me ille vituperandi ardor, qui clariffimorum virorum contaminat nomen; longe abſit

b) Confr. eiusdem *Fiſt lines of the Practic of Phyſic.* Vol. I. §. 243.

abfit a me, cuius ingenii acumen coram illis medici orbis luminibus tamquam umbra diffugit in auras!

§. IV.

Epicrisis I.

Qui inflammationis cauffam in arteriarum ob-
structis finibus ponendam esse credunt, illi etiam *par-*
tim suppurationem, cuius naturam perferutati sunt,
cum inflammatae partis corruptione putredinosa ma-
le confundunt, fimulque illius differentiam nonnifi a
laudabili vel morbosa fanguinis crasi petendam esse
ftatuunt; *partim*, vti iam fupra monuimus (§. II.),
fermentationis leges ex praeconceptra opinione natu-
rae fubiiciunt, vix ac ne vix quidem allatis argumen-
tis, quibus fuperflruere eiusmodi hypothefes. Ve-
reor autem, ne hae, quae toto caelo differunt,
operationes naturae nullo modo componi poffint,
quin admodum infcite vel maxime fallant vtilitatis pra-
cticae expectationem, accumulentque difficultatibus
nouas, quibus omnia fere premuntur conamina,
huiusce naturae myfterii explicandi gratia instituta.
Quod fi enim ex priorum arbitrio rem confideremus,
fequentia animo offeruntur dubia: *tum* ramulos mi-
nores, qui ex maioribus tanquam processus multiplici
diuaricatione prorepunt, vrgentibus fanguinis in-
flammatorii vndis ita dilatari, vt, quos in ftatu cor-
poris humani fano non vehunt, humores craffioris
mixture nunc intra parietes fuos fufcipere coacti
fint; *deinde* hac ex cauffa motrices eorum vires, quas

B 2

haud

haud dubie neque vlli corporis stamini negare merito
 fas est, quaeque ideo illabefacto neruorum tenore etiam
 illis vasorum finibus insunt, penitus infringi; *tunc*
 rebus ita compositis morbum nostrum ab eo, qui in-
 farctibus debetur, apyreto nec distingui, multo minus
 intelligi, qui fiat, vt ille symptomatibus v. c. dolore
 pulsatili, coloreque intensiori stiperetur, quae omnia
 in aegrotis, infarctibus vasorum abdominalium labo-
 rantibus, plane deficiunt, licet ex vix descriptis vtrius-
 que morbi causae, quas dicunt, proximae eadem
 esse deberent; *porro* obstructione vasorum etiam
 neruorum actiones laedi, partesue adiacentes pres-
 sione obstructorum vasorum, ac neruos ipsos, magis
 torpore, quam doloris acuti sensu, quem in omni in-
 flammatione topica obseruare licet, adfici debere;
denique omnem partium obstipationem attritum ne-
 que vllum permittere, earumque canales circuitui
 imperuos reddi, ideoque suspendi motum progres-
 siuum sanguinis. Quibus vero reputatis amplius du-
 bitare non possumus, quin illi, qui huiuscemodi edi-
 dere inflammationum theorias, a vero magnopere
 aberrauerint, neque ex his principiis symptomata,
 quae in inflammatorio morbo occurrunt explicatu
 difficillima, reuelaturi sint. Contra equidem medi-
 cum, qui morborum vicissitudines rite distinguit, ob-
 seruationes ita non fallent, vt inficietur, inflamma-
 tione non penitus discussa, vel male tractata, prae-
 primis in partibus glandulosis, sub tali mali progres-
 su, qualem definiunt isti auctores, vt plurimum scir-
 rhum originem ducere, dummodo lentius progredi-
 tur

tur morbosa induratio, et quidem ita, vt demum contenta cum continentibus coalescant; e contrario autem si inflammatio subito ad summum euecta est, gangraenam ac sphacelum cum impetu inuadere artus. Nihilo vero minus his principiis inducti suppurationem materiae bonae notae inde fieri praecipiant, atque persuasi, sanguinem, quum discussio non amplius expectanda sit, partes continentis, in quibus stagnat, sensim emollire eoque cum iis, sic resolutis impulsem, in pus mutari, diserte proponunt *i*). In tota vero animali oeconomia nec vllus datur liquor secretus, qui solummodo stagnando suam indolem propriam acquirit; omnes contra prius secernuntur vasculis, in quorum canaliculis quasi organica vi praeparantur. Et licet quidam diutius retenti spissiores fiant, hoc ad eos tamen perfectiores reddendos multum facere non videtur, quum resorbatio partis aquosae in eorum mixtione nil mutare possit. Quum vero in dubio non versemur, credentes, pus aequae, ac ista c. h. liquida, esse secretum ad restaurandam eius iacturam a natura constitutum, vti celeberrimi agnouerunt medici *k*); patet, eam sane eo moliri debuisse, vt succus ille laesarum partium regenerato prius organo secerneretur, quo non nisi ad reproductionem aptis sanguinis partibus vterentur, inutiliora ve-

B 3 ro

i) V. Swieten COMMENTAR. §. 402. „Dum enim vasor. inflammatorum fines obstructi vitalis fluidi a tergo vrgentis vi separantur, cum effusis humorib. miscentur, et calore loci fouentur, transeunt in pus, quod partes prius contiguas remouendo locum sibi facit e. f. p.“

k) vid. GAVBII *institur. pathologiae medicinalis* §. 638.

ro redirent ad eiusdem fontes. Quemadmodum enim ostenderes, humores lymphaticos et fluidum vitale ipsum stagnando adsciscere puris naturam, cuius ab illis tam diuersa indoles, cuius color atque blandities magnopere indicant missionem intimam partium eius constitutiuarum, quo minus secedant abeantque rursus in putredinem? nonne experientia docemur, pus in abscessu cauo diu stagnans corrumpi et ichorosam subire naturam? ne dicam de malis ex eiusmodi peruersa mixtione redundantibus atque oeconomiae animali admodum funestis l).

§. V.

Continuatio.

Neque illi rem illustrarunt, qui fermentationis ope humorum in cellulosam congestorum in pus mutationem fieri profitentur, quid dicam? quod nil magis ac priores probauerint. Etenim fermentationem eam esse intelligamus, quae consistit in elementorum et solidorum et fluidorum motu intestino, a quo, sub iusto caloris gradu, eorum proportione varie mutata, alia atque alia coniunctione nouae corporum formae, vel, si mauis, modificationes modo producuntur m), antea haud percipiendae. Sed certe quemlibet in physiologicis haud alienum non fugit, in

l) Exempla vid. in SWIETENII *commentar.* §. 402. n. 4. et §. 406.

m) Non differt definitio, quam Cl. MACQVERVS edidit. Conf. MACQVER'S *chymisches Wörterb. übersetzt von LEONHARDI* 2r Th. p. 308. et 309.

in tota oeconomia animali nec vllum dari liquidum, cuius originem ex eiusmodi motu fermentatiuo, chemicis dicto, deduci possemus: quum potius obseruationes medicorum nos doceant, in statu corporis humani morbofo contentorumque dyscrasia fermentationem quidem oriri posse, eamque haud aliam, quam quae in putredinosam partium corruptionem vergit; ita vt, a naturae consortio neque incitata neque adiuta, gangraenae caussa ab acrimoniis variae indolis, siue sanguinis massam, siue intestinalem tubum inhabitantibus, siue ab aliunde enatis feminiis accendatur. Et tali etiam corruptione corripiuntur humores, qui extra sanguinis circulum collecti stagnant, ita vt tunc heterogeneam corporique infestam sistant materiam, quae cum antea naturae consentaneam imitaretur mixtionem, nunc veneni instar erodit solida eorumque destruit organicam texturam, et intra vasa resorptione suscepta, vitalis laticis crasin adulterat. Quae cum ita sint, conficitur, vt ex eodem fonte pus non manet, nisi comprobes, ex confirmata humorum resolutione solidorumque putredine, quae inflammationis perpeffa sunt impetum, hocce liquidum ita proficisci, vt ea tamquam inutile pondus eliminentur, quae stagnando suas vires exitiosas exercere possent n). Sed fingas, rem se ita habere; quomodo tunc laesae partis reproductionem, quomodo soluti continui coalitum explicares? cuius nam indolis materia, quae illa vi plastica pollet? cur vul-

nus,

n) Sic cel. LUDWIGIVS pyogenesin putredini deberi demonstrat in *Instiz. chirurgiae* §. 94.

nus, cur abscessus, cui pus ad fundum vsque semper
 extergitur, persanari nequit, et cur nihilo minus ex
 arteriolarum osculis eiusdem coloris ac blanditiei hu-
 mor, qualem putredinis prolem esse credimus? —
 Sane hae quaestiones meliori theoriae fidem faciunt!
 solummodo tunc acrimoniae particeps septicam in-
 duit rancorem, si eius fontes impuris ac putridis in-
 fecti sunt inquinamentis; si natura per metastases cri-
 ticas nociua expellit, aut apostema formatur in locis
 glandulosis. Hoc enim in casu, plerumque ob lentio-
 rem lymphae circulationem vel eiusdem diuersam in-
 dolem, pus minus laudabilem obtinet mixtionem, et
 a cutis smegmate vnguinoso alienatum haud raro
 ichoris speciem refert.

§. VI.

Epicrisis II.

Vt vero proposito satisfiat, nunc etiam ad Cel.
 HAENII pyogeneseos hypothesin redire liceat. Illu-
 stris enim auctor monstrare annixus est, materiam
 purulentam praeter communem inflammationis viam
 et in sanguinis massa existere, vel ut ipsius verbis
 utar: in sanguine nostro dispositionem dari, qua
 materia, quae postquam collecta fuerit, phlogistica
 purulentae vocatur, a reliquis partibus segregetur
 viisque variis expellatur sine intermedio sacco, in quo
 alias, postquam a sanguine producta est, moram tra-
 here solet. Huius sententiae confirmandae gratia in
 libelli fronte, qui eius hypothesin exhibet, aegroti
 histo-

historiam profert, quam, cum forsan lectores in promptu non habent, hic describere nobis placuit, vt eo magis intelligant, quo ea spectant, quae insuper monere animus est.

§. VII.

Aegroti purulenta diathesi laborantis historia.

Consilium petiturus, ill. HAENII verba sunt o) ad me accessit triginta quatuor annorum homo, qui in dextro ossis sacri latere mollem fluctuantemque tumorem, iam a quatuor ab illinc mensibus gereret, ex causa minus certe determinanda. Dubium enim erat, vtrum diathesi pulmonum purulentae, se spuitis euacuanti, metastatice huc delatae, originem deberet, an vero casui ab alto, quo paullo ante, quam tumor adparuerat, lumbis in terram cecidisset. Aperto tumore pus crassum exiuit, impense flauum, idque per tredecim continuos dies. Sed enim vero, quinto die post aperturam factam, alium nobis tumorem exhibet in supremo dextro thorace, mollem omnino, plenumque, vt videbatur, pure; quem ipsum, iam ante sex dies natum, celauerat. Quum in sequentem diem apertura decreta esset, disparuit tumor, et colliquans diarrhoea, cum sputo tamen purulento pergente, successerat. Diagnofis iam euidentior, ad diathesin purulentam potius, quam ad casum ab alto, mali referendam originem esse. Diarrhoeam hanc nulla artis molimina compescere inte-

gre
o) *Rar. Med.* T. II. p. 8.

C

gre potuere. Dein XI. die recreuit tumor, leuiter-
 que apertus pus saniosum per 4. dies fudit: quo toto
 tempore appetiuit, ambulauit per aedes, bonoque
 animo fuit. Subito tandem voce cepit deficere, ad-
 petitu carere, etc. — bona denique mente paucis
 exceptis minutis valuit et XV. die a prima apertura
 obiit. Integumentis thoracis prudenter ablati, fi-
 nus eo in loco adparuit, in quo tumor fuerat. Sty-
 lus caute immissus hinc versus axillam, illinc ad colli
 vertebas iter ostendit; sed prudentissime quamcunque
 in partem agitatus, cauum thoracis ingressus non est.
 Thorace aperto pulmones inuenti sunt toti ab omni
 concretionem liberrimi, colore liuescentes: dexter
 modo, lobo superiore suo, cum ea pleurae regione
 iunctus, in quam descriptus mox finus penetrauerat.
 Igitur finus per erosam pleuram in ipsum lobi supe-
 rioris substantiam abiuerat; sed margines finus in
 pulmone tam arcte, toto suo ambitu, cum pleura
 coiuerant, vt aer externus finum quidem intrare,
 in cauum thoracis minime penetrare possent. Exesa
 autem pulmonis substantia saccum cauum repraesent-
 abat; nullis saccis lateralibus, nullis vomicis, tum
 ibi, tum per reliquos pulmones, reperiundis. Ab-
 scessus alius octauae, nonae, dicimae vertebrarum
 thoracis, nec non costarum tegebat principia, nihil
 omnino cum pulmone communicans. Pauca in eo
 contenta materies vertebrae leuiter cariolas reddide-
 rat, qualem cariem et vertebra vltima colli, prima-
 que thoracis, contraxerant. Os sacrum erosum,
 cariosum omne; stylus aperturae vlceris a principio
 indu-

inductus, ultra spithamæ longitudinem ascendit, et sine vlla resistentiâ ipsum specium vertebrarum intravit. Porro nulla detegi potuit, hos tres abscessus inter, communicatio.“

§. VIII.

Eiusdem censura.

Ex hac aegroti historia cel. auctor colligit, sine praegressa inflammatione, aegrotum pyogenesi spontanea laborasse, praecipue quod nullum in pulmone detegisset puris domicilium. Verum enim vero haud dubito, quin omnibus rite perpensis sine illius hypotheseos adminiculo puris sedes eiusque transitus ad loca remotiora facili opera monstrari possit. Ex sectione enim apparet, aegrotum pulmonum inflammatione, siue aperta, siue occulta, quondam laborasse, quod color eorum lividus testabatur; hanc vero transiisse in suppurationem, ita tamen, ut collecta materia purulenta in saccum, quem pulmo cum pleura cohaerens efformauerat, malum tam diu latuerit in occulto, donec a causa procatartica denuo excitatum descriptam corporis labem procreavit. Causa occasio-
nalis autem erat casus ab alto. Enata enim totius corporis concussione etiam contenta thoracis, praecipue vero pulmonis pars cum pleura connata, vellicabantur. Qua de re pus sacco inclusum resorptione vasorum, quibus stimulum inferebat concussio, ad istam contusione debilitatam ossis sacri regionem transferebatur. Sic etiam intelligimus, quomodo pulmonis pars cum pleura coalescere potuit, quod

C 2

cel.

cel. HAENII hypothesis in dubio relinquit. Pari modo pus tamdiu latens tandem adquisiuit indolem ab illa laudabilis puris valde diuersam: quo factum est, vt pus ad os sacrum translatum partes irritando inflammationem excitaret, quae licet ob virium infirmitatem non esset valde perspicua, maiorem huius humoris copiam fecernere potuit. Eodem tempore sinus dextri thoracis oriebatur, dum stagnans ichor pleuram erofit, viamvne axillas vertebraeque versus sibi parauit; simul vero a vesiculis pulmonum exceptus per os reiciebatur.

§. IX.

Idem argumentum.

Dum vero perspicacissimus huius hypotheseos auctor puris generationem in sanguine fieri docet, corium, quod dicunt, inflammatorium ab illo haud diuersum esse, credere videtur, ita, vt vtriusque eadem esse principia, eademque praecipiat, quae illam constituunt membranam, quam cruore virgis conquassato enatam appellarunt Ruyschianam. Principia puris sanguinis massae deberi, negare non aufuri sumus; tamen vero non sequitur, vt natura in sanguinis circuitu per vasa maiora sine idonea per organicos motus facta praeparatione laticis vitalis pus procreare possit. Modo attendamus ad illa secreta, quae in statu corporis aegro diuersimode componuntur. Corium inflammatorium fibraeque Gaubii dicta nos docent, non deficere sanguinem particulis ad cohaerendum procliuus: nihilo fecius vero earum attributa ab iis, quae

quae puri debentur, luculenter abhorrent. Coxiū inflammatorium enim materiam albicantem cultroque resistantem, et sanguis virgis concussus sero per calorem coagulato haud absimilem ficit p). Coriū inflammatorium debetur hominibus, qui inoffensa fruuntur valetudine; debetur robustis plethoricisque. Pus contra in sanguinis massam receptum longe alium corporis statum indicat, ab illo sane diuersum, dum virium vitalium prostrationem totiusque sanguinis massae minuitur corruptionem. Illi pulsus fortis durusque comes, vires vitales sat validas indicans; hic vero febricula lenta stipatur. Num itaque natura nomine medicatricis esset digna, si nobiliores corporis humani partes ipsosque vitae fontes inficeret humore in vasorum modo extremis concoquendo? et quibus legibus vitalis latex in purulentam materiam mutari posset? Neque variolarum *furunculi*, qui nunquam sine praegressa inflammatione fiunt, certiores reddunt nos de puris generatione in sanguine ipso. Inflammatio enim sensibus vix percipienda esse potest, et saepe in variolis non nisi tensione cutis se manifestat. Praeterea vero optimum benigni morbi indicium est, si variolarum fundus rubet, cutisque interiecta inflammatur q). *Anginae ac Parafynanchae* iam altero die materiam exsudantes cel. HAENII hypothefin probarent, si modo illa materia genuinam puris

D 3

p) Confer GAUBII *instit. patholog. medicinal.* §. 340. et 366.

q) vid. ROSENSTEINS *Anweisung zur Kenntniß u. Cur der Kinderkr.* p. 160. et STOLLII *Aphorism. de cognosc. et cur. febr.* §. 542.

puris mixtionem referret. Probabilior vero videtur ill. CVLLENII r) coniectura, materiam in inflammata parte exsudatam esse serum coagulabile, quod ob validum sanguinis impulsu vaforum oscula effundunt. In eodem fere versatur pseudomembranarum ortus, quales inveniuntur in cadaueribus inflammatione interna defunctis. Originem enim et hae ab impulsu sanguinis validissimo ad laesae partis superficiem ducunt, dum, vt in priori casu, coagulabilis lymphae secedit ex arteriolarum luminibus, coagulataque tenax, superficiei formam induens, efformat. Quum enim crassiores sanguinis partes in vasa minora propelluntur, tunc lymphae cruoris cum sero maxime agitata effluit. Quo facto secedunt limpidiores partes, reliqua vero istiusmodi membranae formam constituunt, quae vicinis visceribus cohaeret s). Componamus vero hanc pseudomembranarum generationem cum puris coctione! liquido apparet, vtrumque morbum vna eademque febre, iisdemque symptomatibus haud esse stipatum. Simulac enim suppuratio topicam excepit inflammationem, febris vehementia remittit; pulsus quidem remanent pleni, sed molliores euadunt. E contrario in inflammationis tam externae quam internae lysi per lymphae effusionem facta illa symptomata ocyus remittunt, ac, nisi impediatur cuiusdam visceris nobilioris v. c. pulmonum actio, sensim soluitur morbus, dum exsudata coagu-

r) l. c. p. 224. seq.

s) Exempla exhibet MORGAGNI *de sed. et caus. morb. per anas. indag.* Epist. 16. n. 17. 30. 38. et Epist. 20. n. 35. 36. 37.

coagulabilis lymphæ coit in supra descriptam membranam, quam sine noxa et salua valetudine diu ferre potest natura. Sic saepenumero membranas cellulosas videmus in cadaveribus, quibus ex peripneumonia quondam perpeffa pulmones cum pleura iunguntur, quae etiam haud raro innumeris intertextae sunt vasculis sanguine repletis.

§. X.

De pyogenesi probabilis coniectura.

Quibus disputatis necesse est, ut meum de pure generando iudicium breuibus adiiciam. Lectores iudicent, num hoc cum symptomatibus durante morbo conspicuis et cum medendi methodo abscessusque maturatione haecenus medicis vsitata componi queat, magisque respondeat illis, quam solemniores ex resolutione vel putredine vel fermentatione sanguinis stagnantis deductae theoriae. Simulac nimirum inflammatio, ex maiori arteriolarum lymphaticarum oscillatione indeque enato iusto copiosiori laticis vitalis affluxu, cum cel. *van den BOSCH* explicanda, summitatis terminum attingit, ut medicaminibus antiphlogisticis compesci non possit; augentur pulsatilis dolor et rubor partis inflammatae, tumor vero ipse sensim eleuatur, et denique surgit in acumen. Ex quibus augurari medicus potest, inflammationem esse abituram in apostema, naturamque eo moliri, ut materia reproductrix secernatur ex humoribus aduectis, quae ad partis laesae sanitatem restituendam, et ad restaurandam solidorum iacturam,

fit

fit per quam idonea. Igitur noua accenditur febris, inflammatoria quidem, sed praegressa mitior. Vnde vitalis laticis circuitus in tumoris inflammati vasculis aliquanto lentius succedit, fibraeque Gaubii dicta una cum seri glutinoso principio sensim secedit a cruore, qui sanguini colorem impertit purpureum, et dum motu arteriolarum conquassatur, homogineam subit mixtionem. Constituit ergo natura organon secretorium priuae indolis atque structurae, quod pyogeneseos organon dicere haud incongruum est. In hoc lymphatica massa a renisu vasorum eo magis promouetur, quo purulentae materiae eo similior fit, atque simul versus centrum tumoris accumulatur. Vnde vasorum fines iam debilitati extenduntur, dilatantur oscula, parietesque eorum lacerantur, et denique in cellulofam texturam purulentam massam effundunt. Quo facto illi se contrahunt subitoque recedunt a centro et sic abscessui formando locum admittunt. Interea vero liquidiores extravasati humores per bibula resorbentium oscula ad sanguinis deferuntur massam, pulmentum vero reliquum magis spissescit, et eam omnis acrimoniae expertem refert naturam, quae puri laudabili iure debetur. Sensim vero et solidorum textura et cellulosa tela quae abscessui adiacent a pure soluuntur, dum arteriolae continuo simile liquidum secernunt et abscessus cauitatem replent. Tunc dolor remittit, mollescit tumor fluctuatioque percipienda abscessum maturum indicat.

CLARIS-

✓

01 A 6631

ULB Halle
004 931 246

3

2

EXPLICANDAE
PYOGENESEOS
PERICVLVM

*****

ORDINIS MEDICI INDVLTV
D. OCTOBRIS CIOIDCCLXXXVIII.
DOCTORIS MEDICI ET CHIRVRGICI

DIGNITATEM RITE CAPESSVRVS

PVBLICAE DISCEPTATIONI

OFFERT

SAMVEL THEOPHILVS FICKER,

LIGNICENSIS SILESIVS.

TRAIECTI AD VIADRVN,
E TYPOGRAPHEO APITZIANO.